

ТЕОРІЯ ПОДІЛУ ВЛАДИ В ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Актуальність теми. Одним із важливих завдань у процесі побудови та зміцнення соціальної демократичної правової держави Україна є пошук оптимальних, виражених шляхів та механізмів творчої реалізації положень Конституції України, розвитку і функціонування усіх гілок державної влади.

Проблеми поділу влади були закладені ще античними мислителями Платоном, Аристотелем та іншими авторами. Вони підкреслюють необхідність поділу праці між окремими станами суспільства, функціонування різних державних органів, важливість розмежування їх функцій та повноважень.

Поділ влади знайшов своє відображення і в політико-правовій думці України. Ознаки поділу влади, спроби її обмеження можна простежити вже в державному механізмі Київської Русі. В сучасних умовах розбудови української державності, проголошення поділу влади в Конституції України, значно активізувалися наукові розробки цієї проблеми, посилились творчі зв'язки в її дослідженні вчених-правознавців, соціологів, політологів, істориків тощо. Державна влада за своєю соціальною природою неподільна. В іншому випадку влада втрачає суверенітет як одну з головних своїх ознак. Існування структури вкорінює, стабілізує, визначає здійснення певних функцій. Питання про сутність влади, її суверенітет та організаційно-правовий поділ тісно пов'язані з ефективністю, легітимністю влади. Сучасна політико-правова думка прагне запобігти таким негативним явищам як делегітація, зниження ефективності, розкол державної влади, намагається виробити концептуальні парадигми, які б забезпечили, з одного боку, чітке розмежування функцій і повноважень гілок влади, а з іншого – умови для функціонування системи стримувань і противаг, синхронізації владних структур, забезпечують соціальну та політичну єдність державної влади. Системний підхід до розуміння поділу функцій гілок влади сприяє здійсненню органами й установами врядування притаманних їм повноважень, зростанню авторитету владних структур, поважному ставленню громадян до них.

В країнах з тоталітарним чи авторитарним режимом посилено насаджуються думка, що виконавча влада, разом з нею її носії повинні бути при цьому «попереду всіх. Механізм стримувань і противаг ґрунтується на таких основних теоретичних положеннях: всі гілки влади мають різні джерела формування; кожна з гілок влади має свій строк повноважень, який не збігається з іншими; в межах своїх повноважень кожна з гілок влади може нейтралізувати узурпаторські тенденції іншої. Цей механізм включає також в себе встановлення несумісності депутатського мандату із заняттям посади в апараті управління, право вето президента на прийняті закони, можливість розпуску парламенту за певних обставин, вогум недовіри уряду з боку парламенту та процедуру імпічменту главі держави, незалежність судового корпусу та інше. Конституція України закріплює виключне право парламенту на здійснення законодавчих повноважень, називаючи його єдиним органом законодавчої влади в Україні [2 с. 18]. У деяких країнах зберігається пріоритетна роль парламенту. В інших країнах співвідношення впливу законодавчих та виконавчих органів є однаковим. У частині країн відбувається зміщення акцентів у відносинах вищих органів на користь посилення ролі виконавчої гілки і збільшення її повноважень за рахунок парламенту. Основні проблеми парламентів у посттоталітарних країнах, до яких належить і Україна, пов'язані з труднощами становлення стабільних партійних систем, нерозвинутістю політичної та правової культури, відсутністю необхідного рівня громадянської злагоди, тобто умов, за яких може реалізовуватись принцип поділу влади. В системі стримувань і противаг виконавчій владі належить суттєва роль, оскільки вона здійснює владно-політичні та владно-управлінські функції, у відповідній сфері забезпечує реалізацію прийнятих законів і рішень на всій території країни. Змістовні ознаки державного управління як процесу здійснення виконавчої влади уособлюються в самому характері цієї влади. Говорячи про межі діяльності виконавчої влади, слід відмітити, що її структурами охоплюються практично всі сфери життя: економічна, соціальна сфера, наука, освіта, культура, охорона здоров'я, забезпечення безпеки та громадського порядку, організація оборони та зовнішніх зносин тощо. Обсяги та характер діяльності виконавчої влади вимагають відповідного ресурсного забезпечення. Звідси - нагромадження та використання величезних джерел: правових, соціальних, фінансових, економічних, технічних, інформаційних, організаційних та ідеологічних [3 с. 14]. Для задоволення соціальних потреб виконавча влада може використовувати, на підставі закону, наявні ресурси та контингенти людей на всій території держави. Визначається, що авторитет всієї державної влади великою мірою залежить від ефективності функціонування її виконавчої гілки, яка покликана здійснювати верховне врядування у суспільстві, управління суспільними справами, виконання постанов законодавчої гілки і забезпечення дотримання законів, формувати та проводити загальну політику держави та окремих її підрозділів, управляти процесами забезпечення життєдіяльності суспільства, керувати суспільними справами.

Особливе місце в судовій системі займає конституційне правосуддя. Законодавець шляхом прийняття законів, визначає судову систему та принципи її діяльності, компетенцію судових органів, статус судів, порядок розгляду ними справ та ін. Виконавча гілка здійснює підготовку кадрів, організує матеріально-технічне забезпечення діяльності судів. Судова влада є повноцінною гілкою державної влади, її рішення обов'язкові для всіх державних органів, посадових осіб та громадян.

Висновки. Отже, в умовах розвитку української державності, реалізації положень нової конституції, зростає значення принципу поділу функцій гілок влади, як однієї з основних сучасних демократичних цінностей, що забезпечує політичну стабільність суспільства, легітимність влади, ефективне функціонування всієї політичної і правової системи.

Список використаних джерел

1. Поділ влади: теорія і практика. К.: Україна, 1998. С. 126-166.
2. Україні потрібна цілісно та єдина влада. Нова політика. 1997. №5. С.16-18.
3. Механізм влади: світ і Україна. Нова політика. 1997. №6. С.14.
4. Історико-теоретичні засади поділу влади. К.: НПУ, 1998. 242 С.